

Beleidscontext

Er is toenemende mondiale consensus over het aanpakken van milieukwesties — met name ten aanzien van klimaatverandering en haar risico's — met bijzondere aandacht voor onzekerheid van hulpbronnen, klimaatonzekerheid, sociale ontwrichting en hoge economische kosten. Er is een groeiend besef dat de effecten van milieuproblemen verschillend uitpakken voor vrouwen en mannen en dat genderongelijkheid in toenemende mate de mogelijkheden van vrouwen ondermijnt om op deze bedreigingen te reageren, hetgeen versterkt wordt door het verschil in consumptiepatroon van mannen en vrouwen.

Mitigatie van klimaatverandering in de EU in het algemeen:

- implementeert maatregelen op het gebied van energie-efficiëntie, duurzaam vervoer en het afvangen en opslaan van kooldioxide en speelt een voortrekkersrol in internationale verdragen inzake klimaatverandering.

Conclusies van de Raad van de Europese Unie (juni 2012):

- benadrukken de dringende noodzaak gendergelijkheid in besluitvormingsprocessen op het gebied van de mitigatie van klimaatverandering, in het bijzonder de vervoers- en energiesectoren, te verbeteren;
- benadrukken dat genderspecifieke vooroordelen en stereotypen de gendersegregatie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt in stand houden, met inbegrip van de gebieden van de groene economie, die van vitaal belang zijn voor mitigatie van de klimaatverandering (bv. vervoers- en energiesectoren).

Het Europees Parlement (2007-2012):

- roept de Commissie en de Raad op ervoor te zorgen dat klimaatveranderingsmaatregelen geen negatieve gevolgen hebben voor de gendergelijkheid, en gendermainstreaming in het klimaatbeleid te integreren;
- stelt voor de overstap te maken naar een „groene economie” en verzoekt om onderzoek naar het effect daarvan op vrouwen en hun rol in de transitie.

De Europese Commissie:

- beschouwt energie en vervoer als een prioritair gebied (COM(2013) 0216 final).

De strategische doelstellingen van het actieprogramma van Peking en de EU-indicatoren

- K.1.** Vrouwen op alle niveaus actief betrekken in de besluitvorming over milieukwesties.
- K.2.** Genderkwesties en -perspectieven integreren in beleidsmaatregelen en programma's ten behoeve van duurzame ontwikkeling.
- K.3.** Mechanismen op nationaal, regionaal en internationaal niveau versterken of opzetten om de effecten van ontwikkelings- en milieubeleid op vrouwen te evalueren.

De indicatoren op dit essentiële aandachtsgebied werden onlangs ontwikkeld op initiatief van het Deense voorzitterschap van de Raad van de EU. Omdat uitdagingen op het vlak van milieu van belang zijn voor de situatie van vrouwen, richten deze indicatoren zich op de invloed van vrouwen in belangrijke organen waar besluitvorming plaatsvindt met betrekking tot klimaatverandering, in het bijzonder mitigatie van klimaatverandering. Verder meten ze het aandeel vrouwen en mannen op het gebied van natuurwetenschappen en technologie en ze analyseren gendersegregatie binnen opleidingskeuzen. Er zijn nog geen indicatoren beschikbaar voor de tweede en derde strategische doelstelling van aandachtsgebied K van het actieprogramma van Peking. Deze doelstellingen — die oproepen tot een betere integratie van een genderperspectief in milieubeleid en -programma's — moeten dus nog worden geoperationaliseerd.

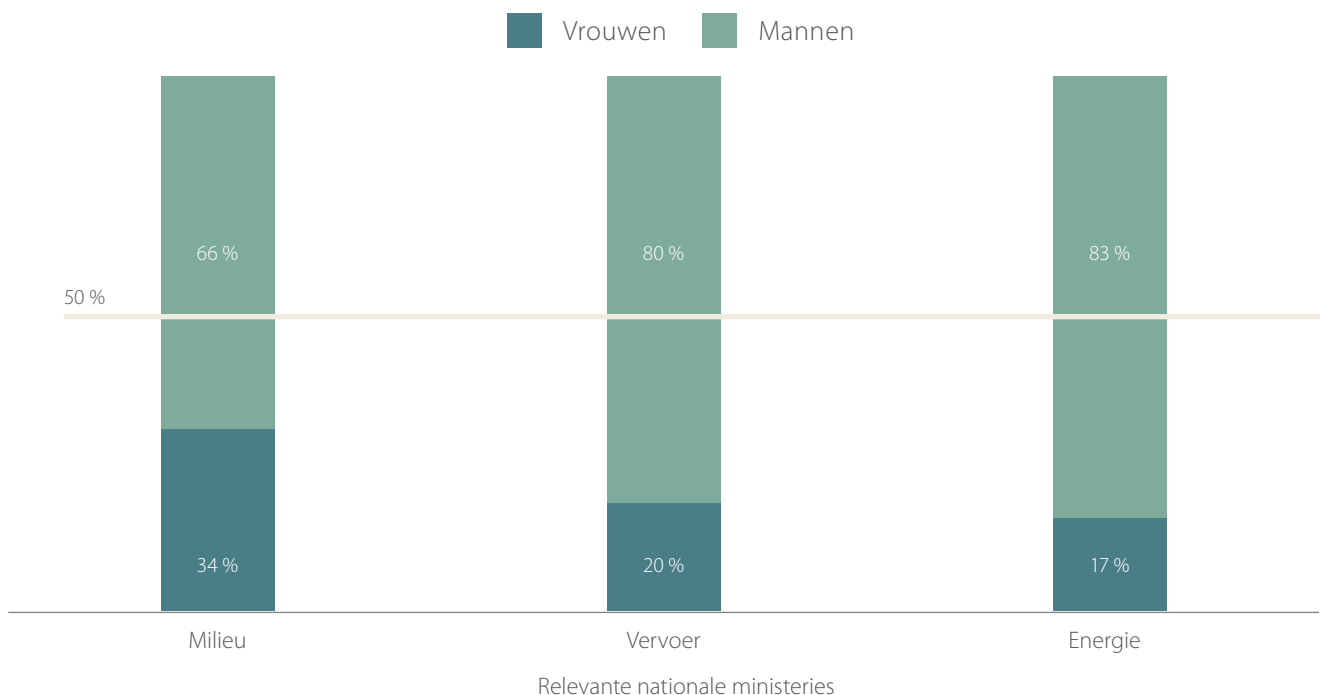
Bevindingen van EU-brede gegevens

Langzame vooruitgang in het betrekken van vrouwen bij het milieubesluitvormingsproces

Het betrekken van vrouwen bij de strategische besluitvorming op het vlak van klimaat is niet alleen een democratische plicht, maar van essentieel belang in het onderzoek naar de wijze waarop milieubeleid en -programma's vrouwen en mannen beïnvloeden. De meeste beleidsvormers in de EU op dit gebied zijn mannen, en de hoogste niveaus bij de nationale ministeries die zich bezighouden met klimaatverandering worden door mannen gedomineerd. In

PERCENTAGE VROUWEN IN HOGE FUNCTIES BIJ NATIONALE MINISTERIES, 2011

Bron: EIGE, Gender Equality and Climate Change, 2012.

2013 was in de EU als geheel 19 % van de ministers en 34 % van de hoogste beleidsambtenaren bij ministeries van Milieu, Energie en Vervoer, vrouw.

Vrouwen slagen er beter in topposities in de milieusector te bereiken dan in de energie- en vervoerssectoren. In 2011 waren vrouwen het best vertegenwoordigd bij ministeries van Milieu, met ongeveer een derde van de topposities (34 %).

Evenzo blijven vrouwen ondervertegenwoordigd in Europese klimaatinstellingen. In 2013 bekleedden vrouwen ongeveer een kwart (27 %) van de besluitvormingsposities bij de relevante directoraten-generaal van de Europese Commissie.

Vrouwen zijn klaarblijkelijk beter vertegenwoordigd in klimaatgerelateerde commissies van het Europees Parlement (2010-2014): ze vormen 38 % van de leden van de relevante commissies en zijn het best vertegenwoordigd op het vlak van het milieu, met 49 % van de leden van de commissie Milieubeheer, Volksgezondheid en Voedselveiligheid.

Het „glazen plafond” lijkt hardnekkig, zowel op nationaal als op Europees niveau, met een geleidelijke afname van het aantal vrouwen naarmate de positie hoger is.

Aantal vrouwen in besluitvorming inzake klimaatverandering op internationaal niveau is toegenomen

De vooruitgang van vrouwen is het grootst geweest in de belangrijkste klimaatinstellingen van de VN, in het bijzonder binnen de nevenorganen van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC), waar de vertegenwoordiging van vrouwen tussen 2009 en 2012 gestaag is toegenomen. Het „Green Climate

Fund”, zijnde het financiële mechanisme van dit Raamverdrag onder Artikel 11, heeft in 2015 een genderbeleid en een genderactieplan goedgekeurd.

Binnen de delegaties die deelnamen aan de VN-conferentie van de partijen hebben vrouwen de afgelopen vijf jaar ook vooruitgang geboekt, hoewel minder sterk: van 36 % (2004-2008) naar 39 % (2008-2012).

Mannen blijven in de meerderheid onder de afgestudeerden in technologische studierichtingen

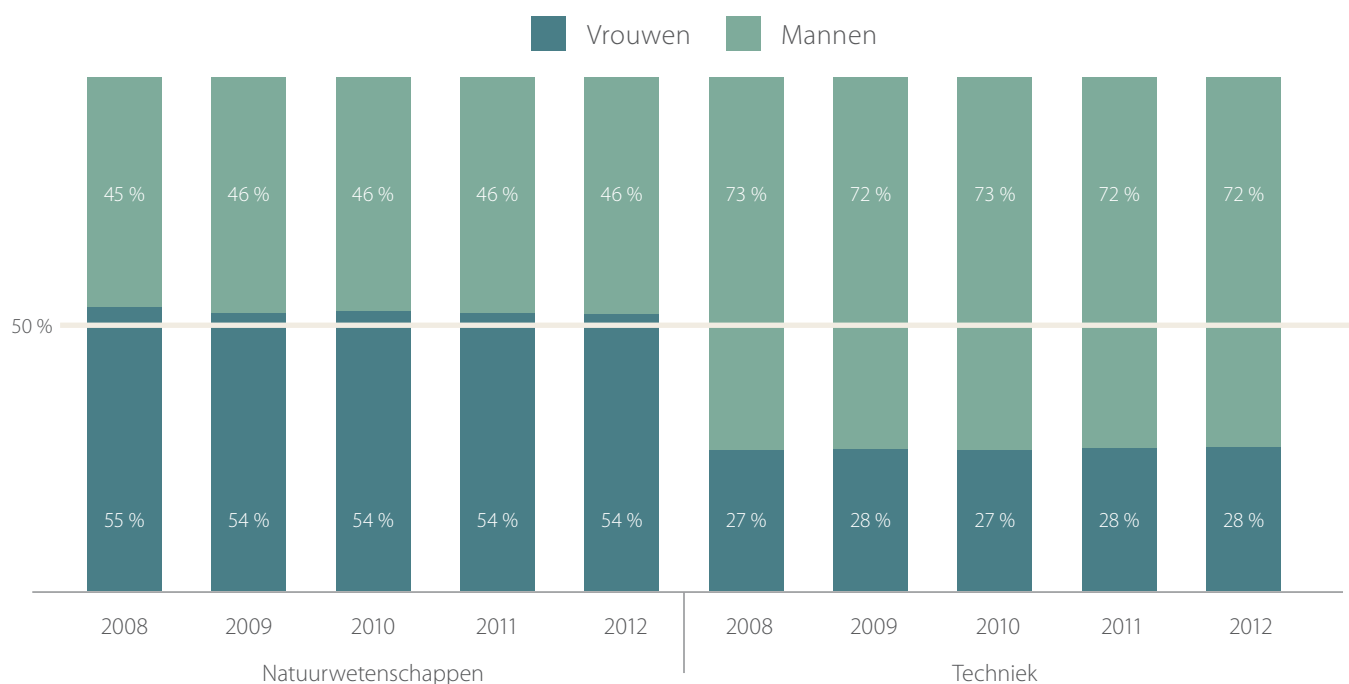
Er zijn zeven gebieden die doorgaans loopbanen in de milieu-, energie- en vervoerssectoren ondersteunen — ingedeeld bij natuurwetenschappen (biowetenschappen en fysische wetenschappen) of bij techniek (techniek en technische dienstverlening; industrie en procestechiek; architectuur en bouwkunde; vervoerswetenschappen en logistiek; en milieubescherming). In de EU als geheel is er een goed genderevenwicht binnen de natuurwetenschappen, hoewel mannen in de meerderheid blijven onder afgestudeerden van technologische richtingen.

Uitgaande van de vooronderstelling dat voor de toegang tot banen op milieu gerelateerde gebieden diploma's op bovengenoemde gebieden nodig zijn, hebben vrouwen weinig of slechts beperkte kansen om de daarmee verbonden banen te krijgen en hoger op te komen in deze industrieën. In 2010 vormden vrouwen slechts een vijfde (22 %) van de werknemers in de EU in de sectoren van de elektriciteits-, gas-, stoom- en airconditioningvoorziening, transport en opslag.

Opleidingskwalificaties zijn mogelijk niet de enige belemmeringen voor de participatie en bevordering van vrouwen

PERCENTAGE VROUWELIJKE AFGESTUDEERDEN VAN HET HOGER ONDERWIJS IN NATUURWETENSCHAPPEN EN TECHNIEK, 2008-2012

Bron: Eurostat, Onderwijsstatistieken

in de energie- en vervoerssectoren. Andere factoren zijn het voortbestaan van genderstereotypen, de druk om veel te reizen, alsook de vrouwonvriendelijke werksfeer.

Desondanks kan worden aangenomen dat onderwijs en opleiding op het gebied van de techniek de participatie in deze industrieën vergemakkelijken. De ondervertegenwoordiging van vrouwen onder deze afgestudeerden vormt dus een belemmering voor de Europa 2020-strategie,

die ten doel heeft segmentering van de arbeidsmarkt tussen verschillende werknemers te bestrijden. De ondervertegenwoordiging brengt bovendien de verwezenlijking van de doelstellingen van de Europese Strategie voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2010-2015) in gevaar, die gendersegregatie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt erkent als hoofdoorzaak van het verschil in beloning tussen vrouwen en mannen.

Nuttige initiatieven:

EU-lidstaten hebben **verschillende benaderingen ingezet om genderaspecten te integreren in milieubesluitvormingsprocessen**. Het Oostenrijkse klimaatprogramma bevorderde de actieve betrokkenheid van vrouwen bij de besluitvorming over het milieubeleid en de integratie van een genderperspectief. In Oostenrijk doet de stad Wenen al meer dan twintig jaar aan genderspecifieke planning, en genderrelevante onderwerpen zijn goed in de stedelijke planning geïntegreerd. In Duitsland past het federaal ministerie voor Milieubeheer, Natuurbehoud, Bouw en Reactorveiligheid (BMUB) het leidende beginsel van gendergelijkheid toe, zowel binnen haar eigen autoriteit als bij de financiering van projecten via partners.

Een versterking van het proces van gendermainstreaming werd gerapporteerd door Litouwen, waar de nationale programma's voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen zich sinds 2003 ook met vraagstukken van vrouwen en milieu bezig houden. Dit omvat bevordering van de samenwerking tussen ngo's door integratie van gelijkheidsvraagstukken in milieuprojecten, en milieuprogramma's van de overheid, waarbij gelijkwaardig profijt voor mannen en vrouwen van de resultaten van deze projecten wordt nagestreefd. In Slovenië heeft het programma voor plattelandsontwikkeling 2007-2013 gelijke kansen en gelijke toegang tot alle maatregelen systematisch aangemoedigd. Daarna is een nieuw plan voor plattelandsontwikkeling 2014-2020 vastgesteld dat duurzaamheidsdoelen nastreeft. Maatregelen op het vlak van landbouw en plattelandsontwikkeling zullen worden gebruikt om de levensstandaard te verbeteren en de gendergelijkheid te vergroten. In Tsjechië heeft het ministerie van Milieu in 2010 een aanpak ontwikkeld om een gendergelijkheidsperspectief op te nemen in projecten en plannen met aanmerkelijke gevolgen voor het milieu, zoals plannen voor bouwactiviteiten, stedelijk groen of vervoersdiensten, bv. de verwijdering en preventie van het lekken van substanties die een gevaar kunnen zijn voor de gezondheid van vrouwen.

VORDERINGEN EN KNELPUNTEN IN AANDACHTSGEBIED K: VROUWEN EN HET MILIEU

VORDERINGEN

- De vertegenwoordiging van vrouwen op besluitvormingsposities op het vlak van milieu en in internationale delegaties die deelnemen aan de nevenorganen van het UNFCCC is verbeterd. Het financiële mechanisme van UNFCCC, het Green Climate Fund, heeft in 2015 een genderbeleid en een genderactieplan goedgekeurd
- De aanwezigheid van vrouwen in studierichtingen en beroepen die verband houden met het milieu, is toegenomen.
- Er komt meer aandacht voor discussies over het onderlinge verband tussen klimaatverandering en gender.
- Lidstaten streven ernaar de aanwezigheid van vrouwen in het wetenschappelijk en technisch onderwijs te vergroten.

KNELPUNTEN

- Mondiale uitdagingen zoals klimaatverandering beïnvloeden vrouwen anders dan mannen.
- Vrouwen zijn op alle niveaus (nationaal, Europees en internationaal) ondervertegenwoordigd in besluitvormingsprocessen inzake het milieu.
- Vrouwen zijn in alle milieugerelateerde studierichtingen ondervertegenwoordigd, in het bijzonder in richtingen, beroepen en politieke functies die verband houden met energie en vervoer.
- De mainstreaming van gender in milieubeleid is een uitdaging, en in milieustrategieën worden zelden genderdoelstellingen opgenomen.
- Er is nog onvoldoende inzicht in genderspecifieke patronen van energieproductie en -consumptie.

De koers voor de EU

- Streef naar een beter inzicht in het verband tussen gender en milieu, teneinde meer grip te krijgen op het effect van milieubeleid of -programma's op vrouwen en mannen.
- Veranker genderoverwegingen op een effectieve wijze bij het reageren op mondiale uitdagingen (bv. klimaatverandering, groene groei).
- Erken dat vrouwen mogelijk kwetsbaarder voor klimaatveranderingen zijn, en houd specifiek rekening met het effect op vrouwen die tot minderheidsgroepen behoren.
- Zorg voor een genderbewust beleid door een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen op besluitvormingsposities te waarborgen en door rekening te houden met de behoeften en bijdragen van vrouwen.

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Frauen und Männern in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu identifizieren und unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-646-3

doi:10.2839/995776

MH-04-15-022-NL-N